

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zpráva ze zahraniční studijní cesty realizované ve dnech 27. 5. – 1. 6. 2018

AutismeCenter Syd, Aabenraa, Dánsko

Klíčová aktivita č. 9. projektu „CZ.03.2.63/0.0/15_007/0005690“

Zpracovali: Zbyněk Vočka, Hana Vykydalová

Zpracováno z podkladů zaslaných před studijní cestou, prezentace PaedDr. Petra Matušky, Ph.D., a vlastních poznámek z průběhu studijní cesty.

Studijní cesty se zúčastnili sociální pracovníci 7 obecních úřadů obcí s rozšířenou působností (Šumperk, Lipník nad Bečvou, Olomouc, Konice, Prostějov, Mohelnice, Přerov), 4 poskytovatelů sociálních služeb (Klíč – poskytovatel sociálních služeb, Vincentinum – poskytovatel sociálních služeb Šternberk, Nové Zámky – poskytovatel sociálních služeb, Domov „Na Zámečku“ Rokytnice), a Krajského úřadu Olomouckého kraje (celkem se zúčastnilo 15 sociálních pracovníků).

Cíl studijní cesty: získat informace o přístupu k osobám s PAS a jejich rodinám v Dánsku. V rámci přípravy sociálních pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností zaměřujících se poskytování pomoci této cílové skupině absolvovat vzdělávání v oblasti specifického přístupu k této osobám s PAS. Vzhledem k nezbytnosti mezioborové spolupráce s poskytovateli sociálních služeb potom získat informace o formách poskytování sociálních služeb osobám s PAS, způsobech komunikace s cílovou skupinou apod.

Vstupní informace o školitelské instituci

AutismeCenter Syd – dále „AUC Syd“

- Sídlo v Dánsku, Aabenraa (pozn. v překladu „Otevřená pláž“) – region Syddanmark (Jižní Dánsko).
- Dánsko je členěno do 98 municipalit, každá musí mít minimálně 60 tis. obyvatel. Reforma veřejné správy proběhla v roce 2007 [došlo ke sloučení malých obcí (*kommuner*) do větších celků a snížení jejich počtu z 271].
- Historie organizace začíná v roce 1982.
- Instituce zajišťující specializovanou péči o osoby se zdravotním postižením, poskytuje bydlení pro dospělé osoby s PAS, bydlení pro dospělé s vícečetnými diagnózami, s přidruženým problémovým chováním (pozn. osoby se zdravotním postižením zde žijí ve vlastních bytech, ve kterých jim je zajištěna denní péče).
- Instituce se skládá ze 7 geograficky rozptýlených jednotek (chráněná bydlení, DZR, dílny, tréninková pracoviště – denní stacionář).
- Vždy v listopadu vědí, jaký rozpočet budou mít na příští rok (pozn. částka na veřejné služby je odvislá od počtu obyvatel – rozděluje se dle principu subsidiarity).
- Instituce je pod správou municipalit.
- 4 % ze svého rozpočtu může organizace převádět do dalšího roku. Pokud dojde k přečerpání rozpočtu, je možno 2 % rovněž přenést do dalšího roku.
- Potřebné osoby využívající služeb této instituce mají invalidní důchod (od 18 let) – zaplatí byt, jídlo a své cestování (dovolené s asistentem). Z rozpočtu organizace se hradí personál (služby). Osoby se zdravotním postižením pobírají v Dánsku dávku - tzv. „balíček“, což se blíží naší dávce – příspěvku na péči, jež má 8 kategorií, navíc může být přiznána i kategorie + (pozn. výše balíčku se odvíjí od rozpočtu státu v kalendářním roce). Dále získávají tzv. příspěvek na bydlení, popř. mají ještě k dispozici mzdu.
- Noví klienti, kteří přicházejí do služeb, nemají důchody automaticky – může to být tím, že jsou tak postižení, že se nemohou vůbec pohybovat, není, kdo by jim patřičné dávky vyřídil.
- Někteří dospělí klienti s PAS využívající služby této instituce pracují třeba 2 hodiny týdně, zbývající část finančních prostředků pro svou obživu dostanou od státu. Služeb této

- institute využívají 2 dospělé osoby s PAS (Aspergerovým syndromem), které vyvíjejí aplikace, mají pracovní týden 30 hodin (pozn. normální pracovní týden zahrnuje 37 hodin) – na každého mají 15 hodin osobní asistence týdně, pracují v AspiTu.
- Ze svých zdrojů klienti platí často hypotéku, popř. nájemné „bytovému družstvu“, úhradu služeb/péče, penzijní připojištění, běžné výdaje (vybavení bytu, ošacení, potraviny, koníčky, dovolenou).
 - Nyní má instituce pro své klienty nabídku s názvem: „*Připraveni začít*“ – ve spolupráci se společností COOP, přímo pro dospělé osoby s PAS – vzdělání trvá od 15 měsíců do 2 let – vyučování 2 části – sociální (pozn. než jdou nakoupit - musejí vstát, obléknout se, umýt se), praktická část (pozn. zaměstnanec, který ukazuje, co mají dělat). Pokud osoby s PAS projdou tímto vzděláním, mají garantované zaměstnání v tomto obchodu. Spolupráce začala tím, že obchod COOP neměl dostatek zaměstnanců – zaměřili se na osoby s PAS, protože, když se něco naučí, jsou stabilní. Obecně je v Dánsku nízká nezaměstnanost.
 - Při své činnosti instituce hojně využívá asistivní technologie.

28. 5. 2018

Při studijní cestě (pobytu) se skupině věnovali pracovníci AUC Syd., Mogens Conradsen a Tina Sørensen.

Mogens Conradsen (dále jen „Conrád“) je psycholog a sexuolog, v AUC Syd. má na starosti projekty, spolupráci s dalšími subjekty a financování. **Tina Sørensen** (dále jen „Tina“) je v AUC Syd. je zaměstnána 20 let, věnuje se i výuce univerzitě speciální pedagogiku. Zajišťuje systém výběru, zaškolování a dalšího vzdělávání zaměstnanců AUC Syd.

Vstupní informace k místu školení, doplňující informace k sociálnímu, školskému a zdravotnímu systému v Dánsku

Tina

- Školení probíhalo na adrese: Møllemærsk 24, Aabenraa. Školící prostory jsou v objektu komunitního centra, ve kterém je ubytováno cca 50 – 60 osob se zdravotním postižením, kteří zde žijí v chráněném bydlení a využívají služeb AUC Syd.
- K tématu školské integrace se vyjadřuje rezervovaně – uvádí, že v Dánsku se jim neosvědčila – za nejlepší způsob považuje speciální třídy pro osoby s PAS ve školách. V Dánsku jsou specializovaná předškolní zařízení přímo pro děti s PAS, gymnázia. Na základních školách je však hodně žáků s PAS integrováno společně s intaktními žáky.
- Každé dítě narozené v Dánsku má přiřazenou zdravotní sestru, která dítě navštěvuje doma po dobu 2 let. Ta by měla zachytit symptomy onemocnění a problematické projevy související mimo jiné i s PAS. Většinou je však dg. PAS stanovena u osob mezi 10. – 50. rokem věku.
- Pokud jsou osoby se zdravotním postižením do 18 let umístěny v instituci, tak se počítá s tím, že v 18. letech musí mít připravené bydlení (odpovědnost je na municipalitě) – často je pak vlastníkem bytu obec a instituce tam zajišťují odpovídající sociální služby/péči.

- V Dánsku je možno osoby se zdravotním postižením částečně, zcela či ekonomicky znesvéprávnit.
- Od roku 2017 je AUC Syd. více soustředěna na spolupráci a vývoj. Klade důraz na odbornou praxi a etiku (odbornost, vztahy a důvěra). Dříve kladla důraz na vyučování a zacházení.

Autismus

Tina

- Autismus (dále jen „PAS“) je vrozená porucha některých mozkových funkcí vznikající na neurobiologickém podkladě. Jejím důsledkem je neporozumění tomu, co osoba vidí, slyší a prožívá. Duševní vývoj dítěte je kvůli tomuto handicapu narušen hlavně v oblasti komunikace, sociální interakce a představitivosti. PAS doprovází specifické vzorce chování a jednání člověka (repetitivní chování).
- Podle 11. revize MKN bude jiná typologie PAS.
- 80 % osob s PAS má další přidružené projevy jako deprese, nespavost, ADHD, hyper či hyposenzitivitu, popř. další psychiatrické onemocnění.

Porucha společenské komunikace

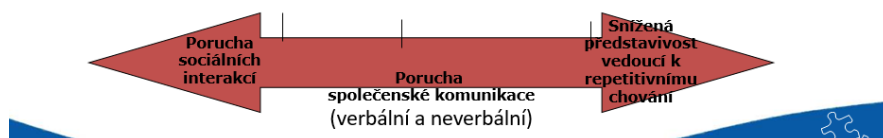

Snížená představivost vedoucí k opakujícímu se chování

Shrnutí

- Vyvarujte se předběžných soudů na téma jak na tom je či není osoba s autismem.
- Autismus je soubor behaviorálních kritérií, které se týkají vzájemné sociální interakce, komunikace a představivosti. Osoby s autismem mají v těchto oblastech nedostatky, protože nemají základ pro spontánní učení v oblasti sociálních podnětů.
- Autismus je nezávislý na inteligenci a každodenních dovednostech.
- Na úrovni jednotlivce existuje značná variabilita ve vyjadřovacích schopnostech.

A - vždy
U – unikátní, jedinečný
T – zcela, úplně, absolutně
I - zajímavý
S – někdy
M – záhadný

- Důvod, proč nevidíte, že je s osobou s PAS něco špatně, je proto, že s ní nic špatně není. Je jiná, nic víc/nic méně.
- Pokud má člověk skutečně úspěch ve vedení osoby s PAS, musí se především postarat o to, aby ji pochopil, kde se nachází a jak informace vnímá, a tam začal. Toto je tajemství celého umění pomáhat. Aby člověk skutečně pomohl někomu jinému, musím pochopit víc než on.
- Pomocník (pozn. ten co pomáhá) se nejprve musí ponížit před osobou s PAS, které chce pomoci, a tím pochopit, že pomáhat neznamena dominovat, ale sloužit, že pomáhat neznamena být ten nejdominantnější, ale ten nejtrpělivější, že pomáhat je ochota prozatím se smířit s tím nerozumět, čemu rozumí (co chápe) ten druhý.
- Gregory Bateson: vyvinul koncem 50. let Teorii komunikace, jejíž filozofie spočívá v tom, že každá komunikace se děje ve vztazích.
Stejná věta, která byla řečena různými lidmi, bude zkoumána a chápána jinak, v závislosti na vztahu mezi odesílatelem a příjemcem.
- Paul Watzlawick tvrdí, že pro lidské bytosti je nemožné nekomunikovat.
Každá aktivita znamená (naznačuje, zahrnuje) potenciální komunikaci, jakož i nezodpovězené hovory (zprávy, výzvy) a ticho jsou považovány za komunikaci.
- **Soubor hodnot:**
Uctivý (vděčný, uznalý) přístup / poptávka (Berit Bay, Axel Honneth)
Berit Bae: Porozumění a empatie → Potvrzení → Otevřenost (vzdání se kontroly) → Sebereflexe a definování sebe sama
Uznalý přístup, který je popsán ve 4 dílčích prvcích, je ústřední ve vztahu. Ve vztahu k vývoji osobního vnímání (sebevnímání osoby), osobní zkušenosti a sebeúcty a pozitivního sebehodnocení.
Axel Honneth: Soukromé ocenění → Soudní uznání → Sociální / solidární uznání
Systémový přístup (G. Bateson: veškerá komunikace se děje ve vztazích. P. Watzlawick: nemůžete nekomunikovat)
Problémy se řeší intervencí v souhře, zaměřením na okolnosti, při kterých se problém objevuje, zaměřením na vztahy. Člověk je organismus, který se mění růstem a souhrou, interakcemi.
- Vypravující přístup (Michael Withe: držte krok a osobu od sebe)
- Mechanický pohled – musíme najít příčinu, zaměřením na individualitu, na to, co člověk umí, člověk je jako stroj, jestliže se objeví chyba, dá se napravit (př. jedu s autem do servisu, mám problém s klínovým řemenem, mechanik ho vymění a já jedu, pořád s tím něco je, vrátím se do servisu, mechanik opět vymění řemen, stále nejde, tak musí opět počkat na nový řemen z továrny).

Na jedné straně	Na druhé straně
Mechanický pohled na lidskou povahu (přirozenost).	Systémový pohled na lidskou povahu.
Chcete-li vyřešit problém, musíte najít příčinu.	Problémy jsou vyřešeny zasahováním do interakcí.
Zaměřte se na individualitu.	Zaměřte se na kontext, ve kterém nastane problém.
Zaměřte se na charakteristiku.	Zaměřte se na vztahy.
Člověka lze porovnávat se strojem. Pokud dojde k poruše, může být opraven.	Člověk je organismus, který se mění skrze růst a interakci.

Savant syndrom – vzácně se vyskytující stav, kdy člověk (pozn. savant = česky učenec) s mentálním postižením zároveň vykazuje v určitých oblastech schopnosti, které vysoce překračují normu pro lidi bez mentálního postižení (pozn. v pravé části mozku jsou vzpomínky, barvy; v levé části mozku jsou čísla a písmena).

AspIT

- Exkurze do instituce zajišťující vzdělávání v oblasti IT pro mladé osoby ve věku 17 – 25 let s talentem (pozn. i vysocefunkčním autismem).
- Existuje již 13 let. Má 10 oddělení (detašovaných pracovišť) po celém Dánsku.
- Úzká spolupráce s AUC Syd. Studenti jsou přijímáni na základě pedagogického posudku. Cca až 80% studentů po ukončení vzdělávání v AspIT má zajištěnu práci.
- Osoby s PAS v Dánsku:
 - o 11 % se vzdělává,
 - o 18 % pracuje,
 - o 65 % bez vzdělání, na sociálních dávkách.
- Pracoviště AspITu v Aabenraa má 31 studentů (polovina v současné době na praxi), kteří jsou rozděleni do 6 tříd. Personálně je obsazeno 7 zaměstnanci. Běžně je ve třídě kolem 6 studentů. AspIT nabízí 3 obory vzdělávání.
- Po nástupu do AspITu vyzkouší student všechny 3 obory, poté si vybere ten, který mu vyhovuje. Za 13 let činnosti AspITu prošlo jeho třídami cca 500 studentů.
- Proces přijímání studenta do AspITu (pozn. soukromá škola) spočívá v tom, že je třeba zajistit jeho souhlas se vzděláváním, souhlas s přijetím studenta ze samotného AspITu a také souhlasu obce, která studium studentovi hradí.

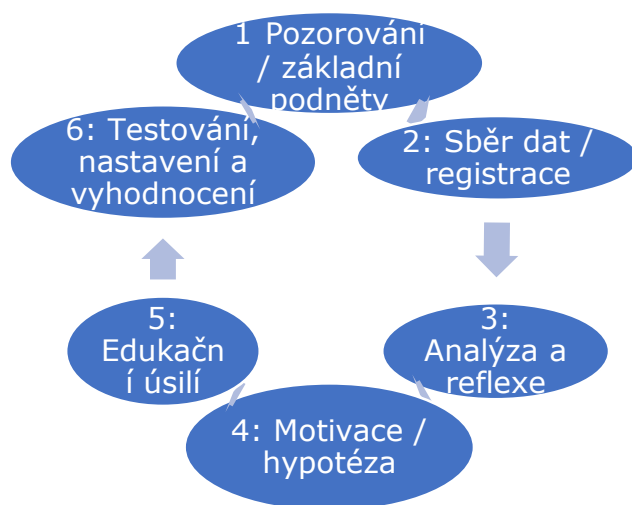

- Třídy AspiTu jsou zaměřeny na oblast správce serverů a sítí – studenti vytváří domény, domovské stránky organizací, vizualizaci a design – studenti konstruuji výrobky, které mohou jiní klienti využít (pozn. kompenzují jejich handicap) – kombinace krásy a výrobku, techniky či programování.

29. 5. 2018

Autismus ze speciálně pedagogického pohledu

Tina

- **Kognitivní (poznávací) modely**
- Model ledovce
 - o specifický charakter
 - o trojice příznaků
 - o problémy s chováním
- Modely vysvětlení chování
 - o Teorie myšlení¹/empathie, mentalizace
 - o Centrální souvislost/koherence² (zaměření na detaily a zvláštní zájmy)
 - o Exekutivní (výkonné) funkce³ (zranění předního laloku, který vede k neschopnosti vyřešit/vytřídit vstupy)
 - o Nedostatek schopnosti přizpůsobit smyslové vstupy

¹ k tomu viz rovněž Thorová - THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0768-9, str. 346 a násl.

² ibid – str. 363

³ ibid – str. 366

- Máme zkušenost s chováním nebo vidíme chování. To je to, co vidíme. To je vrchol ledovce (pozn. co je nad hladinou vody).
- Při práci s osobami s PAS musíme pochopit, proč se osoba s PAS chová tak, jak se chová. Zde budeme zkoumat část ledovce pod hladinou vody.
- Mohou zde existovat psychiatrická vysvětlení - specifického chování - další diagnózy ve spojení s diagnózou PAS. Je však důležité sledovat, zda je specifické chování součástí diagnózy PAS a jedná se o obecné kognitivní výzvy. V případech, kdy má osoba také psychiatrické diagnózy, je důležité konzultovat s psychiatrem.
- Komunikace s osobami s PAS: To, co říkám, aby udělali, musí dávat smysl. Nemají rádi rozkazovací způsob. Není jim jasný minulý čas – je třeba mluvit v přítomném čase. Osoby s OAS mají problém s důvěrou k lidem.
- **Mentalizace = Teorie myšlení = Theory of mind (TOM)**
TOM → vnitřní navigace člověka → osoba se učí, jak se chovat v různých situacích s různými lidmi (pozn. vědí, jak se chovat u ohně, s kamarády na zahradě u vína).
Teorie myšlení se člení:
 - na schopnost mentalizovat,
 - empatii (př. s pubescentem doma – lepší říct v pět hodin, že za půl hodiny bude večeře, než o půl šesté říct, jdeme jíst – vhodné dát časový prostor pro dokončení rozdělané „práce“, stanovení struktury),
 - sebeidentifikaci,
 - sociální intuici.
- Mentalizace je částečně o schopnosti formulovat představu o myšlenkách jiných lidí, pocitech a motivacích, a být schopen předvídat jejich chování z těchto koncepcí, a částečně je o schopnosti porozumět sobě samému, vlastním pocitům, myšlenkám, jednání, záměrům a poznání, že mohou existovat rozdíly mezi tím, co si dotyčný myslí a cítí, a co si ostatní lidé myslí a cítí.
Teorie je, že osoby s PAS mají omezenou schopnost mentalizovat.
- Obtíže spojené s omezenou schopností mentalizace:
 - potíže s porozuměním, oplácením a zohledňováním běžných společenských konvencí,
 - potíže s rozpoznáváním, porozuměním a interpretací výrazů pocitů,
 - mohou se vyskytovat nedorozumění,
 - potíže při rozlišování vlastních pocitů a pocitů jiných osob,
 - potíže s dekódováním emočních informací,
 - potíže s prací s myšlenkami, motivy, záměry a jednáním jiných osob,
 - potíže s porozuměním, že jiní lidé mohou myslet jinak než dotyčný,
 - potíže s porovnáváním sebe sama s jinými lidmi,
- Pedagogické úvahy ve vztahu k práci s občany s omezenou schopností mentalizace:
 - omezená schopnost mentalizovat zvyšuje nároky/požadavky na schopnost personálu mentalizovat,
 - je důležité, aby personál ve své práci kompenzoval nedostatek porozumění, který se projevuje u osob s PAS.
- Tato situace není pro zaměstnance snadná, protože mentalizace se často děje instinktivně a přirozeně.

- **Teorie centrální koherence⁴**

Silná centrální koherence = holistické zaměření → Schopnost integrovat části informací do jednotného celku, jinými slovy – řešit smysluplné kontexty a sdružovat detaily s komplexním porozuměním.

Slabá centrální koherence = Zaměření na detaily → Zaměřujeme pozornost na detaily, aniž by bylo nutné chápat nebo cítit potřebu vidět jednotný celek, jehož detaily jsou součástí. Přednostní zaměření na detaily nebo holistické (celostní) zaměření není nutně poruchou, ale je třeba ho považovat za odlišný způsob zpracování informací.

Centrální koherence je o schopnosti vidět celistvost, chápat/porozumět souvislostem a spojovat kontext za účelem vytvoření smyslu. Stejně jako s mentalizací se toto děje na úrovni, která je intuitivní i spontánní. To je kognitivní/poznávací způsob většiny lidí. Osoby se slabou centrální koherencí naopak mají tendenci zaměřovat se na detaily namísto celistvosti. Tito občané jsou proto charakterizováni zvláštním zaměřením na detaily a realita je viděna prostřednictvím dílčích prvků namísto celistvostí.

Teorie je, že osoby s PAS obecně jsou charakterizováni slabou centrální koherencí. Z důvodu výrazného zaměření na detaily budou mít osoby s PAS potíže s porozuměním/chápáním celistvostí a souvislostí, zobecněním, netvoří přirozeně ani nadřazené kategorie (pozn. Nadřazené kategorie nám pomáhají chápat vnější svět a informují nás, jak můžeme jednat.). To znamená, že osoba s PAS nerozumí souvislosti mezi příčinou a následky.

Pokud mají osoby slabou koherenci, nevnímají a nepoužívají slovesa, činnosti ve větě, sledují detaily (na obrázků vidí kolečka, počítá je). Je třeba se v komunikaci s nimi vyvarovat negací (nemůžeš někoho bít – slyší: můžeš někoho bít). Mluvit s nimi o tom, co musí a nikoliv o tom, co nesmí. Nerozumí pojům – umění, nápoje apod. Nerozeznávají mezi důležitým a nedůležitým. Zažívají svět jako nejistý – neschopnost odečíst, co se bude dít. Osoba s PAS potřebuje znát další krok, který bude následovat. Tyto osoby mohou mít problémy v nastavení důvěry k ostatním lidem. Nevnímají následky – pokud něco uděláš, stane se něco. Nefunguje u nich odměňování.

Pouze 7 % osob s PAS v komunikaci tvoří slova.

Obtíže spojené se slabou centrální koherencí jsou:

- potíže při vytváření obecného pohledu nebo myšlenky a vytváření významu/smyslu,
- nepřemýšlí logicky, ale v asociacích, snadno ztrácí hlavní nit, ztrácí se ve vlastních myšlenkách a zaměřuje se na detaily,
- má těžkosti při vytahování podstaty,
- má potíže rozlišovat mezi podstatným a nepodstatným, což znamená, že se pro něj stává obtížným učinit výběr/rozhodnout se pro něco,
- má potíže s porozuměním nejasných/dvojsmyslných zpráv,
- má slabý smysl pro příležitost,
- potíže s předpovídáním a odhadováním následků vlastního jednání,
- potíže s viděním/pochopením vlastní role v konfliktu,
- potíže s předpovědí reakcí jiných osob.

⁴ dle Thorové má teorie oslabené centrální koherence i odpůrce, podle nichž opakované studie nepotvrdily výsledky obhájců teorie; někteří lidé bez autismu mají stejný kognitivní styl jako lidé s autismem; centrální koherence jako kognitivní styl, který při řešení úloh může převládat u lidí s autismem i bez autismu

Důsledky pro občany se slabou centrální koherencí:

- celý svět je nejistý, protože člověk nemůže zjistit, co se může stát, jak reagují ostatní lidé a kdy se něco děje špatně,
- může mít potíže důvěřovat ostatním lidem, je vždy v pohotovosti, neodvažuje se otevřít jiným osobám,
- izoluje se, může být vnímán jako arogantní a neopatrný/nedbalý vůči jiným osobám,
- zkušenosti s koherencí je obtížné dosáhnout, má chaotické a roztržité, rozštěpené a nekoherentní zkušenosti,
- může se cítit vyloučený, osamělý a nezúčastněný v každodenním životě,
- může se zdát provokativním a manipulujícím,
- patologické chování.

Pedagogické úvahy ve vztahu k slabé centrální koherenci:

- existují zvýšené nároky na silné mentální schopnosti zaměstnanců/personálu,
- požadavek na konkrétní pokyny od zaměstnanců,
- struktura je důležitá (geografická/prostorová struktura, postupná struktura, struktura pravidla/pořádku).

Výhody slabé centrální koherenci:

- osoba může mít zvláštní talent, pokud jde o vidění, pamatování a porozumění detailům,
- osoba může mít vyšší talent ve vztahu k učení se nazpaměť,
- osoba může mít dobré věcné znalosti,
- osoba může mít schopnost pozorování,
- osoba může mít schopnost vidět neviděná spojení,
- osoba může být charakterizována důkladností a přesností.

- **Exekutivní (výkonné) funkce**

Obecně lze chápat výkonné funkce jako funkce, které se týkají schopnosti organizovat a regulovat pocity/smysly, myšlenky a chování. Výkonné funkce jsou velmi důležité v tom smyslu, že nám umožňují jednat efektivně.

Výkonné funkce zahrnují: schopnost dostat nápad/myšlenku, schopnost plánovat dopředu, schopnost myslet v logických posloupnostech, schopnost předvídat a jít podle plánu, kontrolu nutkání/popudů, flexibilitu, motivaci, schopnost učinit výběr/rozhodnout se pro něco a schopnost zahájit činnost a podniknout iniciativu.

Výkonné funkce jsou ovlivňovány úrovní stresu.

Exekutivní funkce ovlivňují situace, které nejsou charakterizovány rutinou. Jako vodič a iniciátor působí čelní lalok (tzv. vrátný).

Teorie je, že osoby s PAS také trpí slabými výkonnými funkcemi. To znamená, že budou mít potíže v celé řadě oblastí, kde výkonné funkce hrají zásadní roli.

Problémy spojené se slabými výkonnými funkcemi:

- potíže s plánováním,
- potíže při přepínání mezi akcemi/jednáními,
- potíže se změnou strategie,
- potíže při hledání vhodných strategií řešení problémů,
- vytrvalé/úporné a opakované jednání,
- nedostatek schopnosti mít nové nápady,

- omezená schopnost hodnotit/posoudit,
- potíže s konstruktivní aplikací nových návrhů,
- potíže s přizpůsobením se novému zaměření nebo cíli,
- potíže s ukončením něčeho, uvíznutí,
- potíže při přijímání iniciativ a zahájení činnosti,
- potíže s řešením změn v každodenním životě,
- potíže s úpravou impulzů/popudů/nutkání a pocitů.

Pedagogické úvahy ve vztahu k práci s osobami se slabými výkonnými funkcemi:

- pomoci, napovědět/navést a podpořit při plánování a jednání,
- struktura, často vyžaduje vizuální strukturu,
- pomoci najít a udržet motivaci,
- pomoci a podpořit přizpůsobení impulzů/popudů/nutkání a pocitů,
- upravit požadavky a očekávání ve vztahu k výše uvedenému,
- omezit informace o přicházejících plánech nebo změnách,
- vést, stimulovat a používat fyzické výzvy k zahájení jednání,
- vyvarovat se nesprávné interpretace stresu/úzkosti ze změn jako jsou tvrdohlavost nebo lenost,
- učinit několik jasných možností volby/alternativ jako náhradu pro osoby, kteří mají jen málo myšlenek/nápadů.

- **Různý způsob zpracování senzorických podnětů**

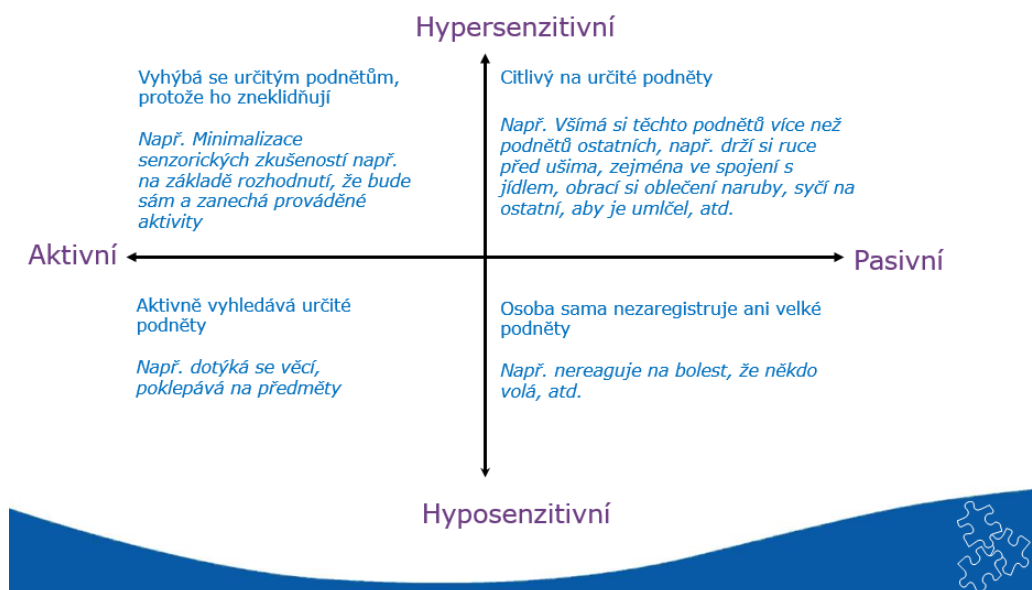
Pokud mají osoby s PAS problémy se smysly – kognitivně problém se senzorickým zpracováním informací.

- Objevuje se hyposenzitivita či hypersenzitivita v oblasti:

- chuťové zkušenosti,
- zvukové zkušenosti,
- světelné zkušenosti,
- taktilní – hmatové zkušenosti,
- zkušenosti s teplotou a bolestí,
- tělesných pocitů (vestibulární aparát a propriorecepce).

Senzorický profil

Různý způsob zpracování sensorických podnětů

Zdroj: American Psychiatric Association

Souhrn:

V čem spočívá kognitivní výzva?

Senzorické zpracování	Ve hře mohou být jednotlivé smysly nebo všechny najednou a představovat celkovou výzvu nebo každý zvlášť.
Mentalizace / ToM.	<ul style="list-style-type: none">• Rozpoznat, rozumět a interpretovat emocionální výrazy.• Spočítat myšlenky, motivy, úmysly a jednání ostatních.• Chápat, oplácet a brát ohled na běžné společenské konvence.
Exekutivní funkce	<ul style="list-style-type: none">• Problémy při změně strategie• Má potíže s dokončením něčeho a zastaví se• Potíže s regulováním impulsů a emocí (Nadřazená struktura je podstatná)
Slabá centrální koherence	<ul style="list-style-type: none">• Celý svět je nejistý, protože si nespočítáte, co se může stát.• Nutkavé chování (podstruktura je často podstatná)

Další obecné informace o PAS

Tina

- Osoby s PAS mají pubertu později – až o 3 – 5 let. Sexualita rozkvétá mezi 15. – 18. věkem. V Dánsku v rámci zajištěné péče probíhá úzká spolupráce se sexuology.
- Pedagogové nemohou být aktivní při pomoci v sexu, mohou objednat prostitutku.
- V posledních 25 letech v Dánsku tendence, aby rodiče byli pouze rodiče a nikoliv pečovatelé. Snaha, aby osoba se zdravotním postižením v 18 letech opustila rodiče, což se děje v cca 95 %.
- V Dánsku nelze zamykat klienty → může být branka s číselným kódem (pozn. kdo umí přečíst pokyny, může si odemknout). Není možno se klientů významněji dotknout → klasifikováno jako fyzické napadení.
- Dříve byly v Dánsku společně s autisty umísťovány osoby s Downovým syndromem, případně dalšími postiženími. Vlivem spousty handicapů jv sociální komunikaci, schopnosti rozumět sobě samému i ostatním nebylo toto soužití ideální. Dnes se v Dánsku snaží zajistit služby osobám s PAS samostatně.
- S autismem se často pojí i další postižení.
- Po mozkové mrtvici se mozek člověka snaží postiženou funkci kompenzovat, to v případě osob s PAS není možné.
- MKN 10 – triáda – komunikace, sociální interakce, repetitivní chování – v MKN 11 – návrh na změnu – sociální komunikace, sociální interakce, senzorické funkce (smysly).
Podrobněji k návrhu MKN 11:

[https://icd.who.int/dev11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f437815624,](https://icd.who.int/dev11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f437815624)

- Monkey Bussiness Illusion - https://www.youtube.com/watch?v=IGQmdoK_ZfY.

Práce s rodinou

Tina

- Než se dítěti stanoví diagnóza, v rodině se něco děje. Rodiče vidí, že dítě se nevyvíjí optimálně. Podle toho, kdy se diagnóza identifikuje, nastávají problémy ve školce, škole. Mezitím může být v rodině zvýšená tendence ke konfliktům.
- V případě autismu rodiče mají podezření, že něco není v pořádku.
- Rodina je v tzv. čekárně, kde všechno trvá. Tina využívá pojem – „dálniční“ stres – stále je rodina někde na cestě.
- Bez stanovení diagnózy se nedostane do systému.
- Vždy záleží na tom, jaký typ handicapu dítě má.
Po sdělení diagnózy se objevují jednotlivé fáze vyrovnání se situací - nejprve přichází úleva, pak nastává smutek a krize, poté přichází naděje. Rodiče musí pracovat se smutkem a frustrací. Nastává různě dlouhý proces ke smíření se s realitou. Nikdo nedokáže posunout rodiče, aby šlo smíření rychleji. Až po smíření se ze situací je možnost rozhlédnout se po nových cestách.
- Při práci s rodinou je v Dánsku vypracovávána smlouva o spolupráci, ve které je specifikováno, co by si rodiče přáli do začátku.
- Jednou za rok probíhá setkání rodičů se zaměstnanci poskytovatele pomoci → stanovují se 3 cíle. Je možné, že cíl je stejný každý rok. Je potřeba se vzájemně ujistit, že se pracuje na věci, která je podstatná pro obě strany – např. naučí se chodit samostatně na záchod, ven – nebo jenom udržet, co umí. Plnění cílů je denně dokumentováno. Na setkání je řešeno, kde rodiče vidí svou roli.
- Rodiče mohou vždy přijít do bydlení svých nejbližších. Někteří rodiče jsou s nimi v denním kontaktu, zvláště pokud se jedná o nové klienty. To se rodičům ozývá služba i několikrát denně. Posílají se fotky. Poskytovatel služby to bere tak, že si váží toho, že získal důvěru, aby mohl poskytovat službu osobě blízké rodině.
- Do r. 1970 v Dánsku názor, že pokud má dítě autismus, mohla za to matka – tzv. matka lednička.

Příprava přijetí nového klienta

Tina

- Před přijetím nového klienta ho cca měsíc před nástupem zaměstnanci služby poznávají – navštěvují i instituce, kde pobývá, školu, zjišťují se podrobnosti apod.
- Připraví ve službě věrnou kopii místa, kde bydlel dosud.
- Vypracovávají tzv. „přechodový“ plán.

30. 5. 2018

Neurobiologie mozku

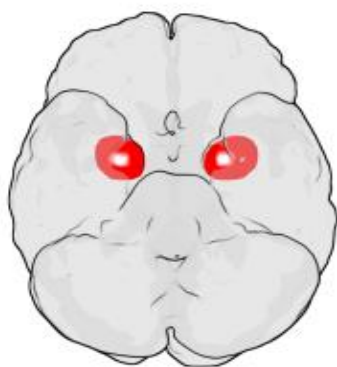
Hipokampus

Hipokampus zajišťuje orientační smysl a paměť v čase a prostoru.

Pokud není v hipokampu žádná činnost znamená to, že se neorientujeme v čase nebo ve zkušenosti z poznávání našeho okolí nebo ze svých zkušeností.

Amygdala

Amygdala prověřuje vstupy a označí je jako pozitivní, negativní nebo neutrální dříve, než je předá mezi ostatním vstupy do hipokampu, kde mohou být realizována opatření ke vstupu.

Co se stane, když vás hipokampus a amygdala dostanou do stresu?

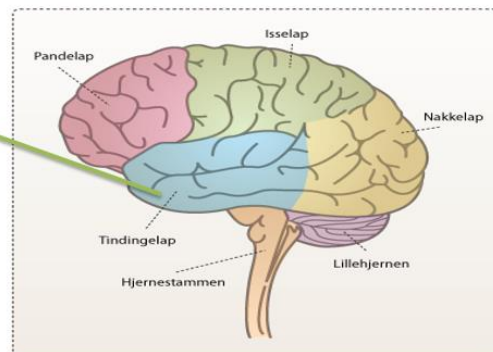

Odlišná neurobiologie

Spánkové laloky

Tato část mozku slouží jako úložiště pro vše, co zažíváme, pro slova, která známe, a jak rozumíme slovům a větám.

Úrazy / změny v této oblasti se projevují např. v tom, že si člověk nemůže vzpomenout na věci, o kterých se mluvílo, nebo na schůzky. Pravděpodobně nelze předvídat.
Spánkové laloky také obsahují centrum sluchu.

Pedagogické metody při práci s osobami s PAS

Tina

- Kognitivní pedagogické metody spočívají ve změně myšlení.
- Potřeba struktury:
 - o časový rámec/rámec aktivit/sociální rámec,
 - o zorganizovat fyzické rámce tak, aby bylo zřetelné, jakou funkci každé místo má,
 - o vytvořit jasné hranice,
 - o minimalizovat podněty zvenčí → je potřeba minimalizovat přísun podnětů zvenčí.
- Při práci a činnostech se dodržují směry – zleva doprava a shora dolů (př. čistí zuby horní zleva, potom zprava, potom dolní zuby zleva a potom zprava).
- Pokud se zavádí něco nového, zavádějí se postupy odvislé od individuality každého jedince s PAS. Pokud osoba s PAS přichází se zvyky, respektují se tyto zvyky (a nepřeučují).
- **5 H** (u nás jiná písmena na začátku)
 - o Co bych měl dělat?
 - o Kdy bych to měl dělat?
 - o Kde bych to měl dělat?
 - o S kým bych to měl dělat?
 - o Co bych měl dělat následně?
- Kognitivní metody:
 - o Při těchto metodách se cíleně pracuje s myšlenkami, které vytváří motivaci.
 - o Cílem rozhovoru je dát informaci, přijmout informaci, vyměnit si informaci.
 - o Je důležité nepoužívat negace/zápory → nikoliv, co nesmí, ale co mohou.
- Podle výzkumů jsou osoby, které žijí samy více nemocní, než ti, kdo žijí ve vztazích. Je třeba vybalancovat sociální interakci a stres. Každý člověk vstupuje do spousty sociálních interakcí → stejně tak je to s u klientů (pozn. s někým bydlí, chodí na aktivity, personál, atd.).
- V AUC Syd. hodně pracují se spánkem → mají speciální obleky, které navozují tíhu, používají rostlinné přípravky, někteří klienti mají předepsanu medikaci.

- Motivační analýza:

- Zjistit, co osoby mají rády v běžném životě – př. má rád kontakt jeden na jednoho, jídlo, vodu, hudbu, kousací hračky, ptáky, svoji postel, teplo od slunce, chodit na procházky, jezdit na kole (pozn. zjistit a napsat vše, má osoba ráda).
- Zjistit vnitřní faktory, kterými je osoba motivována – př. klid, něco, co znají, pochvala, tichý hlas, pozitivní naladění, struktura.
- Zjistit, co osoba dělá, když je sama – př. sedí v křesle, má jednu ruku v kapse kalhot, hodně motoricky aktivní – kývavé pohyby, chodí často na záchod, pije hodně vodu, sedí s „kousátkem“, popř. má vodu rád tak, že je to až problém (natahuje vodu nosem a vyplivává pusou – kdekoliv vodu najde – kaluže, záchod).
- Přemýšlet o tom, co by mohlo nahradit to, co nechceme, aby dělal? → Cíl: Nebrat vodu ze záchodu – pohled zpět k předchozím částem – brainstorming týmu – musí být definováno v rámci dostupných aktivit – měl by mít více her s vodou (chodit na plavání, bublifuk, velké bubliny spojené s pohybem a kýváním, vodní boje; na iPadu zvuky ptáků, apod.).
- Nezbytné je zaměřovat se u osob s PAS na to, co se daří, co mají rádi, co dělá radost, na tom se dá stavět.

Exkurze v chráněném bydlení v Rødekro

- Vedoucím tohoto zařízení je Tina.
- Bylo postaveno v roce 2007. Kapacita je 12 klientů (pozn. nejstaršímu klientovi bude v listopadu 56 let). Věková struktura klientů: 18 - 50 let s těžkým mentálním a kombinovaným postižením – s PAS.
- V případě nízkého příjmu klienta je žádáno o příspěvek na bydlení.
- Jedná se o 4 samostatné jednotky o 3 apartmánech. Plocha apartmánů je 43 m² + vlastní terasa.
- Vybavení apartmánů je v režii klienta:
 - obývací pokoj, součástí je kuchyňská linka cca 2 m,
 - ložnice,
 - koupelna (WC, sprchový kout, umývadlo, pračka, sušička),to je jejich tzv. materiálně technický standard – bez něj by osoba s PAS nedosáhla na sociální dávky.
- Jeden z klientů stříhá oblečení, proto ho má zajištěno dostatek a dokupuje se mu každý měsíc (např. 100 ks kalhot).
- V zahradě houpačky, trampolíny, prolézačky.
- Probíhá spolupráce se zubním specialistou, aby se klienti nebáli při vyšetření, tak dochází do služby cca 1x za 2 měsíce a společně s klienty je učí čistit zuby tak, aby se znali a odboural se strach.
- Každé oddělení má 3 vychovatele a dále i tzv. „náhradníky“ s tím, že tým na oddělení je složen z jednoho zaměstnance, který má v kompetenci kontakty s rodinami, jednoho zaměstnance, který zajišťuje administrativu (dohlíží na její zpracování – vše se dokumentuje), jednoho teoretika a jednoho praktika, dále jsou zde zaměstnání údržbáři, uklízečky, administrativní, dochází sem praktikanti – praxe je placená a praktikant je součástí týmu (pozn. minimální praxe je ½ roku), vedoucí oddělení, metodik, externě dochází psycholog (1x měsíčně). Je zde zaměstnáno více žen než mužů.
- Rodiče klientů jsou součástí týmu, který se o klienta stará.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

- Klienti si vaří společně se zaměstnanci a společně i ním i jedí.
- Zaměstnanci mají 6 týdnů placené dovolené a nad 50 let výše navíc každý rok 1,5 dne navíc.
- Nově přijímaní zaměstnanci mají před nástupem zajištěn vzdělávací kurz, který zprostředkovává Tina – název kurzu: „autistický navigátor“ (pozn. kurz trvá 7 dní).
- Před 18 lety žili klienti v Dánsku také ve velkých ústavech.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

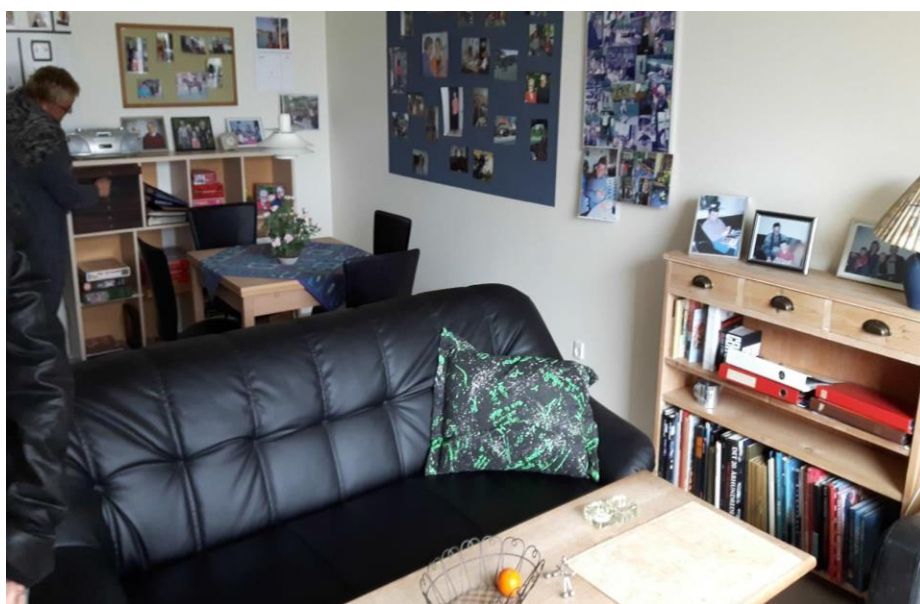

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

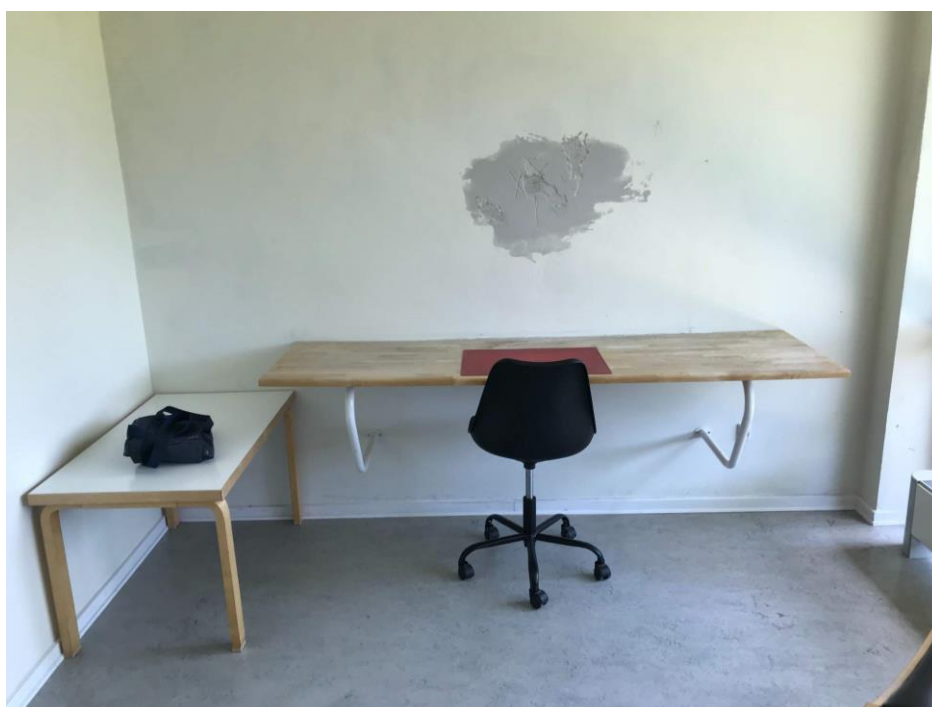

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

31. 5. 2018

Doplnění informací k chráněnému bydlení v Rødekru

Tina

- Podávání léků v Rødekru zajišťuje personál domova. Vše je nezbytné dokumentovat. Zaměstnanci, kteří podávají léky, musí absolvovat školení (pozn. nejedná se o zaměstnanci na pozici zdravotnického pracovníka). Léky jsou ordinované praktickým lékařem. Lékař chodí do bytu, pokud není možné dojít do ordinace → dohoda, že lékař dojíždí do zařízení, do dílny atd.
- 10 let trvalo, než se podařilo praxi nastavit tak, aby byla odbouraná agrese. Během té doby se stalo, že byli zbyti klienty, pokousání apod.
- Pokud by hrozilo nebezpečí, mají zaměstnanci náramek s alarmem → zaměstnanci zmáčknou tlačítko a všem přítomným zvoní telefon. Náramky nosí vždy minimálně rok po nástupu nového klienta → v 95 % stačí, že napadený pracovník odchází a zůstává nový pracovník a přichází ještě další pracovník. Napadenému zaměstnanci je poskytnuta psychická pomoc a je přivolán vedoucí oddělení. Následně dochází k rozhodnutí, jestli bude kontaktován kouč. Jiní zaměstnanci se postarají se o to, aby se kolega dostal domů, kde ho někdo očekává (pozn. nesmí zůstat sám). Rodina zaměstnance dostane informace, jaké reakce mohou nastat u napadeného během 24 hodin. Tato situace nastává obvykle méně než 1x ročně (pozn. před 15 lety nastávala situace třeba i každý týden).
- Každé napadení musí být ohlášeno na orgán podobný našemu Inspektorátu bezpečnosti práce.
- Supervize probíhá formou interní i externí. Jsou k dispozici 2 koordinátoři interní. Je možno obrátit se i na externího odborníka. V supervizi se často setkáváme s tématy, kdy může jít o problémy s klientem, jeho rodinou – rozsah supervizní podpory je limitován objemem finančních prostředků. V případě potřeby je možné hledat další finanční prostředky v rozpočtu celé organizace (pozn. každé oddělení má alokovan vlastní objem finančních prostředků).
- V Dánsku není povinné další vzdělávání pracovníků v sociálních službách. Každý zaměstnanec se jednou ročně setkává se svým vedoucím. Při rozhovoru se probírá jeho možný rozvoj a je při něm možno požádat o účast na konferenci, vzdělávání apod.

Styly učení

Tina

- **Styly učení** – každý má jeden styl dominantní, a druhý, který následuje:
 - auditivní – např. hudebníci,
 - vizuální – učí se nejlépe tím, že vidí to, co se učí; při čtení knihy si představuje, v kině zklamání...☺,
 - auditivně-digitální,
 - taktilní – věci musí dělat, aby si zapamatovali.
- Je nezbytné znát klienty a jejich styly učení, neboť nelze s nimi komunikovat způsobem, který neodpovídá jejich stylu učení.

- V případě potřeby je možno kontaktovat Tinu na mail: tsoere@aabenraa.dk

Závěry:

- Praxe v Dánsku vychází z rozdílných sociálně-kulturních základů (v 18. letech opouští děti společnou domácnost s rodiči a odchází do vlastních domácností, týká se lidí s postižením).
- Dánsko je sociálním státem s dávkovým systémem, který umožňuje i mladým lidem samostatný život.
- Deinstitutionalizace v Dánsku proběhla cca před 18 lety.
- Agresivní chování osob s PAS se naučili eliminovat prostřednictvím preventivních opatření vycházejících ze specifických projevů a potřeb klientů služeb.
- Nastavení pobytových služeb z hlediska materiálně-technického standardu a personálního zajištění sociálních služeb lze považovat za nezbytné využít i v podmínkách ČR.
- Formy komunikace za využití asistivních technologií je nezbytné považovat ze základní podmínku při zajištění služeb pro osoby s PAS.